

نقد مبانی فلسفی

فلسفه برای کودکان

دکتر علی ستاری

www.ketab.ir

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

زمستان ۱۳۹۳

ستاری، علی، ۱۳۴۸ -
 نقد مبانی فلسفی «فلسفه برای کودکان» / علی ستاری. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۳.
 ده، ۱۶۶ص: جدول، نمودار. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۲۸۸: علوم تربیتی؛ ۳۴)
 بها: ۶۲۰۰۰ ریال
 ISBN: 978-600-298-053-3
 فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
 کتابنامه: ص. [۱۴۱]-۱۴۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 نمایه.
 ۱. کودکان و فلسفه. ۲. تفکر انتقادی در کودکان. الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. عنوان.
 ۱۳۹۳ ۲ س ۹ ک / ۱۰۵ B ۱۰۸ / ۳۵
 شماره کتابشناسی ملی ۳۶۴۹۸۲۵

نقد مبانی فلسفی «فلسفه برای کودکان»

مؤلف: دکتر علی ستاری (عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء(س))

ویراستار: سعیدرضا علی‌عسکری

صفحه‌آرایی: کاما

چاپ اول: زمستان ۹۳

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - جعفری

قیمت: ۶۲۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۳۲۱۱۱۱۰۰ - ۰۲۵ (انتشارات: ۳۲۱۱۱۳۰۰) نمابر: ۳۲۸۰۳۰۹۰

ص. پ. ۳۱۵۱ - ۳۷۱۸۵ • تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، نیش کوی اُسکو، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰ - ۰۲۱ و ۶۶۹۷۸۹۲۰

Website: www.rihu.ac.ir

Email: info@rihu.ac.ir

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی [به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و مهار پدیده‌های انسانی] در راستای سعادت واقعی بشر ضرورتی انکارناپذیر و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظر گرفتن واقعیت‌های عینی و فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع، شرط اساسی پویایی، واقع‌نمایی و کارایی این گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است.

پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک‌سو و اسلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری دفتر همکاری حوزه و دانشگاه را در سال ۱۳۶۱ فراهم ساخت و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت اساتید حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و در سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جوامع علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار ده‌ها کتاب و نشریه علمی اشاره کرد.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی به‌ویژه دانشجویان کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش و دکترای فلسفه تعلیم و تربیت، همچنین دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترای برنامه‌ریزی درسی و نیز معلمان و مربیان فلسفه برای کودکان که علاقه‌مند به بومی‌سازی برنامه فلسفه برای کودکان در ایران هستند و دیگر علاقه‌مندان به این دست از مطالعات تهیه شده است.

از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان، پژوهشگاه لازم می‌داند از مؤلف محترم جناب آقای دکتر علی ستاری و نیز از ارزیابان محترم اثر آقایان حجت‌الاسلام والمسلمین محمد بهشتی و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علی شیروانی تشکر و سپاسگزاری نماید.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات
۳	معرفی برنامه فلسفه برای کودکان
۴	هدف
۴	محتوای درسی
۵	روش آموزش
۵	ریشه‌های فکری متیو لیمن
۵	ریشه‌های فکری متیو لیمن
۵	سقراط
۶	پیرس و مید
۷	جان دیویی
۷	ویتگنشتاین و رایل
۸	لو ویگوتسکی
۹	مفاهیم و رویکردها
۹	مفهوم فلسفه از نظر لیمن
۱۱	مفهوم فلسفه برای کودکان
۱۲	رویکردهای فلسفه برای کودکان
۱۲	فلسفه «با» کودکان: رویکرد یوستین گارد
۱۳	فلسفه «برای» کودکان: رویکرد متیو لیمن
۱۳	مفهوم فلسفه در حکمت متعالیه
۱۴	کودک کیست؟
۱۵	کودک در برنامه فلسفه برای کودکان

۱۵	کودک در اسلام
۱۷	پیشینه تربیت فکری کودکان در غرب
۲۱	پیشینه تربیت فکری کودکان در اسلام
۲۳	طرح یک پرسش
۲۳	جمع‌بندی

۲۵	فصل دوم: مبانی فلسفی فلسفه برای کودکان
۲۵	مبانی هستی‌شناختی
۲۶	مبنای اول، اصالت جهان عینی (کیهان)
۲۸	مبنای دوم، ویژگی «تغییر و دگرگونی» در هستی
۲۸	مبنای سوم، ابهام در هستی
۳۰	مبنای چهارم، اشکال ذاتی در هستی و نبود ضمانت برای آن
۳۱	مبنای پنجم، انکسار امور مطلق در باب هستی
۳۳	مبانی انسان‌شناختی
۳۳	مبنای نخست، ماهیت زیستی و طبیعی انسان
۳۳	مبنای دوم، ویژگی اجتماعی انسان
۳۵	مبنای سوم، ویژگی تغییر در انسان
۳۶	مبانی معرفت‌شناختی
۳۷	مبنای نخست، پیوستگی میان نظریه و عمل
۳۸	مبنای دوم، شناخت بر مبنای تحلیل مفهوم
۳۹	مبنای سوم، معنایابی مبتنی بر تجربه
۴۰	مبنای چهارم، اصالت زبان اجتماعی و فرهنگی
۴۱	مبانی ارزش‌شناختی
۴۱	مبنای نخست، نسبیت ارزش‌ها
۴۲	مبنای دوم، اصالت قرارداد در اخلاق
۴۳	جمع‌بندی

۴۷	فصل سوم: مبانی فلسفی حکمت متعالیه
۴۷	مبانی هستی‌شناختی
۴۷	مبنای اول، مفهوم وجود
۴۸	مبنای دوم، اصالت وجود و اعتباریت ماهیت
۵۰	مبنای سوم، مشکک بودن وجود
۵۱	مبنای چهارم، حرکت جوهری: پویایی هستی‌های مادی
۵۲	مبنای پنجم، اعتقاد به عوالم هستی

۵۳	مبنای انسان‌شناختی
۵۳	مبنای نخست، ارتباط نفس و بدن
۵۴	مبنای دوم، فطرت
۵۵	مبنای سوم، اراده و اختیار
۵۶	مبنای چهارم، کمال طلبی نفس انسان
۵۷	مبنای پنجم: حرکت جوهری: ماهیت پویای انسان
۵۸	مبنای معرفت‌شناختی
۵۸	مبنای اول، امکان معرفت
۵۹	مبنای دوم، معرفت حقیقی (یقین)
۵۹	مبنای سوم، مطابقت با واقع
۶۰	انواع علم
۶۰	نسبت علم حصولی و حضوری با واقع
۶۱	اعتماد به شناخت (ارزش شناخت)
۶۱	اعتماد به علم حصولی
۶۲	اعتماد به علم حضوری
۶۲	مبنای چهارم، وجود ذهنی
۶۳	مبنای پنجم، مساوقت علم و هستی
۶۳	مبنای ششم، اتحاد عقل، عاقل و معقول
۶۴	مبنای هفتم، عقل و وحی
۶۵	مبنای هشتم، حرکت جوهری: ماهیت پویای علم
۶۵	مبنای ارزش‌شناختی
۶۶	ارزش‌های برگرفته از حکمت نظری
۶۶	مبنای نخست، وجود خیر محض
۶۷	مبنای دوم، سعادت حقیقی (ارزش غایی)
۶۷	مبنای سوم، نظام احسن در هستی
۶۸	ارزش‌های برگرفته از حکمت عملی
۷۰	مبنای اول، ویژگی «ثبات و تغییر» و «بقا و زوال» اعتباریات
۷۱	مبنای دوم، پیوستگی وجودی و مفهومی بین «هست»‌ها و «باید»‌ها
۷۲	جمع‌بندی
۷۵	فصل چهارم: مقایسه مبانی فلسفی فلسفه برای کودکان و حکمت متعالیه
۷۵	وجوه اشتراک
۷۵	اشتراک در مبانی هستی‌شناختی
۷۵	اعتقاد به امر واقعی

۷۷	اعتقاد به تغییر و تحول در عالم طبیعت
۷۸	اشتراک در مبانی انسان‌شناختی
۷۸	بعد عقلی انسان
۷۸	ویژگی زیستی و طبیعی انسان
۷۹	هویت فردی و اجتماعی انسان
۸۰	اراده و اختیار
۸۱	ویژگی تغییر و تحول در انسان
۸۲	اشتراک در مبانی معرفت‌شناختی
۸۲	اصالت امر واقعی در شناخت
۸۴	پیوستگی نظریه و عمل
۸۵	اشتراک در مبانی ارزش‌شناختی
۸۵	ارزش عقل عملی
۸۷	وجه افتراق
۸۷	افتراق در مبانی هستی‌شناختی
۸۷	اختلاف در اعتقاد به دامنه هستی
۸۸	اختلاف در باور به مبدأ و غایت هستی
۸۹	افتراق در مبانی انسان‌شناختی
۸۹	اختلاف در اعتقاد به مبدأ و خاستگاه وجودی انسان
۹۱	اختلاف در غایت وجودی انسان
۹۲	افتراق در مبانی معرفت‌شناختی
۹۲	اختلاف در هدف شناخت
۹۳	اختلاف در دامنه هدف
۹۴	اختلاف در ماهیت هدف
۹۴	اختلاف در روش شناخت
۹۵	اختلاف در فرآیند تولید دانش
۹۷	اختلاف در ماهیت و منشأ دانش
۹۸	اختلاف در جنبه‌هایی از محتوای شناخت
۱۰۰	افتراق در مبانی ارزش‌شناختی
۱۰۰	اختلاف در هدف غایی
۱۰۰	اختلاف در روش و نتایج ارزش‌گذاری به عمل
۱۰۱	اختلاف در روش ارزش‌گذاری به عمل
۱۰۱	اختلاف در نتایج ارزش‌گذاری به عمل
۱۰۲	اختلاف در جایگاه ارزشی تفکر و عمل
۱۰۴	جمع‌بندی

۱۰۹	فصل پنجم: نقد
۱۰۹	نقد مبانی هستی‌شناختی
۱۰۹	نقد اول: حصر محدوده و معنای هستی به کیهان
۱۱۰	عالم محسوسات
۱۱۰	عالم متخیلات
۱۱۰	عالم معقولات
۱۱۱	برهان بر اثبات عالم معقول
۱۱۲	نقد دوم: ناتوانی در حل مسائل متافیزیک
۱۱۴	مسئله آغاز هستی: خدا
۱۱۴	برهان بر اثبات وجود خدا
۱۱۴	برهان صدیقین
۱۱۵	مسئله غایت هستی: وحی و معاد
۱۱۶	نقد سوم: ابهام در منشأ و غایت هستی
۱۱۷	برهان اول: اثبات واجب‌الوجود بالذات به عنوان منشأ هستی
۱۱۷	برهان دوم: ضرورت وجود واجب‌الوجود به عنوان وجود حقیقی
۱۱۸	برهان سوم: اثبات واجب‌الوجود بالذات به عنوان غایت هستی
۱۱۹	نقد مبانی انسان‌شناختی
۱۱۹	نقد اول: نقص در اعتقاد به منشأ و خاستگاه زیستی انسان
۱۱۹	برهان اول: اثبات اینت و تجرد نفس در برابر حواس ظاهری
۱۲۰	برهان دوم: ذات و حقیقت ثابت نفس
۱۲۱	نقد دوم: غفلت از فطرت خداجویی در کودکان
۱۲۲	برهان اول: اثبات فطرت خداجویی از راه علم حضوری
۱۲۳	برهان دوم: اثبات فطرت خداجویی از راه امید و توکل
۱۲۳	نقد مبانی معرفت‌شناختی
۱۲۴	نقد اول: نسبیت‌گرایی در شناخت
۱۲۴	برهان بر رد نسبیت‌گرایی
۱۲۵	نقد دوم: نادیده انگاشتن وحی به عنوان منبع شناخت
۱۲۶	برهان اول: امکان وحی
۱۲۷	برهان دوم: ضرورت وحی
۱۲۷	نقد سوم: جزئی‌نگری در شناخت
۱۲۸	برهان برای برتری عقل نظری بر عقل عملی در شناخت
۱۲۹	نقد مبانی ارزش‌شناختی
۱۳۰	نقد اول: نسبیت‌گرایی در ارزش‌ها
۱۳۰	ضرورت سعادت واحد و مشترک برای نوع انسان و جامعه

۱۳۲	نقد دوم: اعتقاد نداشتن به خیر مطلق
۱۳۲	برهان بر وجود خیر مطلق
۱۳۳	نقد سوم: محدودیت در هدف غایی برنامه فلسفه برای کودکان
۱۳۴	نقد چهارم: نادیده انگاشتن ظرفیت‌های تعالی‌گرایانه در کودکان
۱۳۵	برهان بر استعداد تعالی‌گرایانه کودکان: خاصیت کمال‌طلبی در نفس
۱۳۶	نقد پنجم: نگرش مبهم به جهان در برابر اعتقاد به نظام احسن
۱۳۶	برهان بر وجود نظام احسن در هستی

فصل ششم: باهم‌نگری و نتیجه‌گیری ۱۳۹

منابع و مآخذ ۱۴۳

۱۵۱	نمایه‌ها
۱۵۱	نمایه آیات و روایات
۱۵۴	نمایه اعلام
۱۵۶	نمایه موضوعات